

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

مشخصات طرح:

دوره یازدهم - سال سوم

شماره ثبت:

۱۸۲

شماره چاپ:

۱۱۹۵

تاریخ چاپ:

مشخصات گزارش:

دفتر مطالعات حقوقی

تهیه و تدوین:
محمد شکوری

ناظر علمی:
مهدی عبدالملکی

شماره مسلسل:
۲۴۰۱۷۸۵۱-۳

تاریخ انتشار:
۱۴۰۱/۷/۲۴

اظهار نظر کارشناسی درباره:

« طرح حمایت از مالکیت صنعتی »

(اعاده شده از شورای نگهبان (۲))

مقدمه

طرح حمایت از مالکیت صنعتی پس از یک مرحله اعاده از سوی شورای محترم نگهبان منضم به ایرادهای ناشی از مغایرت با شرع و قانون اساسی، در این مرحله با سه ایراد و پنج تذکر از سوی شورای نگهبان مواجه شد که در واقع یک ایراد به استناد اصل سی و چهارم قانون اساسی و یک ایراد نیز بابت مغایرت با موازین شرعی از حیث قرار دادن بار اثبات دعوی بر عهده خواننده در ماده (۷۱) طرح بوده است و ایراد دیگر مبنیاً بر ایراد نخست وارد شده بود. کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس طی جلسات خود نسبت به بررسی ایرادها و تذکرهاى شورای نگهبان، در پاره‌ای از موارد نسبت به اصرار به مصوبه قبلی مجلس اقدام و در برخی دیگر، مصوبه قبلی را اصلاح کرده است.

بررسی مصوبه کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس

کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس در خصوص ایراد نخست شورای نگهبان ناظر به تبصره «۲» ماده (۴۰) و مبنیاً بر آن، ماده (۸۲) طرح، با توجه به ضرورت محرمانگی و حفظ اسرار مربوط به نیازمندی‌های نیروهای مسلح در خصوص اختراعات مربوط به صنایع دفاعی و عدم امکان پیش‌بینی مرجع تجدیدنظر از آرای کمیسیون مذکور در تبصره «۲» ماده (۴۰) طرح، نسبت به اصرار بر مصوبه قبلی اقدام نمود؛ اصرار بر تبصره مزبور در گزارش پیشین این مرکز نیز پیشنهاد شده بود.^۱ لکن همان‌طور که در آن گزارش نیز بیان شد، با توجه به اهمیت و حساسیت کمتر نمونه اشیای مصرفی و مصادیق بسیار گسترده‌تر آن نسبت به اختراع، ایراد ماده (۸۲) قابل رفع بوده و اصرار بر آن ارجحیت ندارد. لذا با توجه به لزوم پایبندی به قانون اساسی و عدول از آن صرفاً در مواردی که قدر متیقنی بر مصلحت نظام اثبات شود، پیشنهاد می‌شود با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، عبارت «مواد (۴۰) تا» در ماده (۸۲) طرح به عبارت «مواد (۴۱) تا» اصلاح شود تا ایراد مدنظر شورای نگهبان برطرف شود یا اینکه مصوبه جهت اصلاح به کمیسیون اعاده گردد.

در خصوص ایراد معطوف به ماده (۷۱) طرح از حیث مغایرت قرار دادن بار اثبات دعوی نقض اختراع از نوع فرایند برعهده خواننده، کمیسیون، قسمت اخیر این ماده را به شرح زیر اصلاح کرده است:

«... اما اگر اختراع به صورت فرایند دستیابی به یک فرآورده بوده و نظریه کارشناسی بر این باشد که نمی‌توان فرایندی را که خواننده برای ساخت فرآورده استفاده نموده است مشخص نمود، خواننده باید اثبات کند از فرایند دیگری برای تولید فرآورده استفاده نموده است، در غیر این صورت نقض اختراع محرز می‌شود.»

هدف کمیسیون از انجام این اصلاح، تبیین «ظاهر» موضوع بوده است. با این توضیح که در دعوی نقض اختراع که به صورت فرایند دستیابی به یک فرآورده باشد، ظاهر بر استفاده خواننده از همان فرایند و فرمول افشا شده در اختراع ثبت شده است، مگر اینکه خواننده اثبات کند که از فرمول دیگری استفاده کرده است. لذا به جهت مغایرت ادعای او با ظاهر، وی در حکم مدعی است، زیرا بنابر قاعده فقهی، مدعی شخصی است که قول او خلاف اصل یا خلاف ظاهر باشد.^۲ این اصلاح با حذف برخی عبارات مبهم و تفسیرپذیر قبلی نظیر «احتمال قوی» و «تلاش‌های معقول» در جهت تبیین کامل‌تر نحوه تشخیص مدعی در این ماده مفید است؛ هر چند که همان‌گونه که در گزارش پیشین این مرکز نیز به آن اشاره شد، به دلیل تعارض ادعای خواننده دعوی نقض اختراع فرایندی با اصل و ظاهر، قرار دادن بار اثبات عدم استفاده از فرایند ثبت شده برعهده او، مغایرتی با موازین شرعی ندارد. نهایتاً، تصویب اصلاح انجام شده توسط کمیسیون پیرامون این ماده مورد پیشنهاد است. در خصوص تذکرهای شورای نگهبان، اولاً، تغییر واژه «کمیسیون» در مواد متعدد طرح مشتمل بر مواد (۲۳)، (۲۵)، (۲۶)، (۲۹)، (۳۰)، (۴۰)، (۴۲) تا (۵۲)، (۹۲)، (۱۰۴)، (۱۰۵) و (۱۴۹) و تبصره‌های آنها، به واژه «هیئت» مورد تأیید نیست و پیشنهاد می‌شود با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، واژه «کمیسیون» در مواد مذکور ابقا شود.

ثانیاً، تغییر عبارت «ضمان قهری» در مواد (۱۲۸) و (۱۳۴) به واژه «ضمان» مورد پیشنهاد نیست، زیرا عبارت ضمان قهری، مبین مسئولیت مدنی است؛ حال آنکه واژه ضمان، عمومیت دارد و شامل مسئولیت قراردادی و مسئولیت مدنی است. وانگهی، یک واژه عام نمی‌توان جایگزین واژه یا عبارت خاص شود. لذا در این خصوص نیز با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، ابقای مصوبه قبلی مجلس و عدم تصویب مصوبه کمیسیون پیشنهاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس در خصوص دو مورد از ایرادهای مدنظر شورای نگهبان، شامل تبصره «۲» ماده (۴۰) و ماده (۸۲) طرح، اصرار بر مصوبه قبلی را تصویب نموده که صرفاً اصرار بر تبصره «۲» ماده (۴۰) پیشنهاد می‌شود و در خصوص ماده (۸۲)، با رعایت قانون آیین‌نامه داخلی مجلس، اصلاح عبارت «مواد (۴۰) تا» در ماده مزبور به عبارت «مواد (۴۱) تا» یا اعاده مصوبه به کمیسیون پیشنهاد می‌شود.

در مورد ماده (۷۱) طرح، تصویب اصلاحات انجام شده در کمیسیون مورد پیشنهاد است. در خصوص تذکرهای شورای نگهبان نیز شایان ذکر است که در دو مورد از تذکرها شامل اصلاح واژه «کمیسیون» به واژه «هیئت» در مواد متعدد طرح و نیز اصلاح عبارت «ضمان قهری» به واژه «ضمان» عدم تصویب آنها پیشنهاد می‌شود. چراکه همان عبارات قبل صحیح‌تر و وافی به مقصود به نظر می‌رسد لکن در خصوص سایر تذکرها، تصویب اصلاحات کمیسیون مورد پیشنهاد است.

۱. محمد شکوری، اظهارنظر کارشناسی درباره: «طرح حمایت از مالکیت صنعتی» (اعاده شده از شورای نگهبان (۲)، شماره مسلسل ۱۷۸۵۱-۲۴۰-۲ مورخ ۱۴۰۱/۷/۱۶.

۲. شهید اول، الدروس الشرعیة فی فقه الامامیه، ج ۲، مؤسسه النشر الاسلامی التابعه لجماعه المدرسین، قم، ص ۸۳.

جدول صحن

شماره ماده تبصره	موافق	مخالف	ارجاع به کمیسیون
مواد (۱۵) و (۸۷)			
مواد (۲۳)، (۲۵)، (۲۶)، (۲۹)، (۳۰)، (۴۰)، (۴۲) تا (۵۲)، (۹۲)، (۱۰۴)، (۱۰۵) و (۱۴۹) و تبصره‌های آنها			
ماده (۴۰)			
تبصره «۲» ماده (۴۰)			
ماده (۷۱)			
ماده (۸۲)			
مواد (۱۲۸) و (۱۳۴)			
تبصره «۲» ماده (۱۴۲)			

متن اصلاحی	اظهار نظر کارشناسی	ارجاع به کمیسیون	مخالف	موافق	متن مصوبه کمیسیون قضایی و حقوقی	شماره ماده تبصره		
با رعایت رعایت قانون آیین نامه داخلی مجلس، مصوبه جهت اصلاح به کمیسیون قضایی و حقوقی اعاده یا واژه «کمیسیون» در مواد مذکور ایفا گردد.	واژه «کمیسیون» هم اکنون در بسیاری از قوانین و حتی در موضوع اختراعات مورد استفاده و متداول است. لذا تغییر آن در این قانون به واژه «هیئت» پیشنهاد نمی شود.				به منظور اعمال تذکره ردیف (۳) شورای محترم نگهبان در بندهای (۱۱)، (۱۲) و (۱۳) ماده (۱۵) و در بندهای (۱۱) و (۱۲) ماده (۸۷) واژه «مدارک» به واژه «مدارک» اصلاح می شود.	مواد (۱۵) و (۸۷)		
					به منظور اعمال تذکره ردیف (۶) شورای محترم نگهبان، در مواد (۲۳)، (۲۵)، (۲۶)، (۲۹)، (۳۰)، (۴۰)، (۴۲) تا (۵۲)، (۵۴)، (۵۵) و (۵۶) واژه «کمیسیون» به واژه «هیئت» اصلاح می شود.	مواد (۲۳)، (۲۵)، (۲۶)، (۲۹)، (۳۰)، (۴۰)، (۴۲) تا (۵۲)، (۵۴)، (۵۵) و (۵۶)		
					به منظور اعمال تذکره ردیف (۲) شورای محترم نگهبان در ماده (۴۰)، عبارت «مرجع صالح قضایی» به عبارت «در مرجع صالح قضایی» اصلاح می شود.	ماده (۴۰)		
					کمیسیون بر مصوبه قبلی مجلس در تبصره (۲) ماده (۴۰) اصرار ورزید.	تبصره (۲) ماده (۴۰)		
					به منظور رفع ایراد ردیف (۲) شورای محترم نگهبان، عبارت «اما اگر اختراع به صورت فرایند دستیابی به یک فرآورده بوده و احتمال قوی وجود داشته باشد که فرآورده به دست آمده فقط از طریق فرایند مزبور ساخته شده است و نیز عرفاً با تلاش های معقول نتوان فرایندی را که واقعاً استفاده شده مشخص نمود، نقض اختراع محرز محسوب می شود، مگر اینکه خواننده اثبات کند فرآورده از طریق دیگری فرایند ساخته است» به عبارت «اما اگر اختراع به صورت فرایند دستیابی به یک فرآورده بوده و نظریه کارشناسی بر این باشد که نمی توان فرایندی را که خواننده برای ساخت فرآورده استفاده نموده است مشخص نمود، خواننده باید اثبات کند از فرایند دیگری برای تولید فرآورده استفاده کرده است، در غیر این صورت نقض اختراع محرز می شود» اصلاح می شود.			ماده (۷)
با رعایت قانون آیین نامه داخلی مجلس، مصوبه جهت اصلاح به کمیسیون «مواد (۴۰) تا (۴۱)» اصلاح «مواد (۴۱) تا (۴۲)» اصلاح گردد.	ضرورت اصرار بر این ماده در خصوص عدم امکان تجدید نظر خواهی در نمونه اشیاای مصرفی محرز نیست و لذا با حذف ارجاع به ماده (۴۰)، ایراد مد نظر شورای نگهبان رفع خواهد شد.				کمیسیون بر مصوبه قبلی مجلس در ماده (۸۲) اصرار ورزید.	ماده (۸۲)		
با رعایت قانون آیین نامه داخلی مجلس، مصوبه جهت اصلاح به کمیسیون «مواد (۱۲۸) و (۱۳۴)» اصلاح گردد.	واژه ضمان، عام است و نمی توان جایگزین واژه ضمان قهری که یک واژه خاص است، شود.				به منظور اعمال تذکره ردیف (۴) شورای محترم نگهبان، در مواد (۱۲۸) و (۱۳۴) عبارت «ضمان قهری» به عبارت «ضمان» اصلاح گردید.	مواد (۱۲۸) و (۱۳۴)		
					به منظور اعمال تذکره ردیف (۵) شورای محترم نگهبان در تبصره (۴) ماده (۱۴۲)، عبارت «جداول آیین نامه اجرایی این قانون» به «جداول این ماده» اصلاح گردد.	تبصره (۲) ماده (۱۴۲)		